

ש מעתא למיקתא

גליין לג' - פ' חיי שרה ה'תשע"א / קהילת "חניכי הישיבות" - רמות ב' האם מותר לעבור בין שתי נשים כשהולך לצורך מצוה

מצוינו בהוריות (ג:) אזהרות על כמה דברים שיש בהם משום נזק סגולי וכגון על אכילת זיתים נאמר שגורמים לשכחה. וכן מצוינו בפסחים (קיא.) שאין לעבור בין שתי נשים. והובא בגר"ז (שמירת הגה"ה אות ט) וכתב שהוא משום שרוח רעה שורה עליהם.

ויש להסתפק האם יש לחוש לזה אף במקום קיום מצוה, וכגון לעבור בין ב' נשים בעת הליכתו לבית המדרש ללמוד תורה וכדו'. דהרי קיי"ל "שומר מצוה לא ידע דבר רע", כמ"ש ברמ"א (סי' תנה סעי' א) בשם המרדכי ד"מים של שכונת המת" שאסורים משום סכנה (עיי' ש"ד יו"ד סי' שלט ססי"ט) מותרים לצורך אפיית מצות. וביאר המ"א (סי"ק ו) כי "שומר מצוה לא ידע דבר רע". וכ"כ במ"ב (שם סי"ק יח).

ועפ"ז כתב הפתחי תשובה (יו"ד סי' שלט ס"ק ד) שמי שבישל תבשיל לכבוד שבת ממים שבשכונת המת אין לאסור דיעבד דשומר מצוה לא ידע דבר רע. וכן מצוינו במעשה רב (סי' רכא) שכתב שמותר לישון בסוכה יחידי דשומר מצוה לא ידע דבר רע, ע"כ. וכן נקט בשער הציון (סי' רמ אות יז). ועיי' בפלא יועץ (ערך עין הרע עמ' תעב) שהמלמד ברבים אין לו לחוש לעין הרע דשומר מצוה הוא.

אלא דיש להעיר דכל זה הוא בדאיכא קיום מצוה בשעת אכילתם, וכאכילת מצוה אף בשאר ימים [לדעת הטי"ז שם, דמשמע מלשונו דאיכא מצוה גם בשאר הימים] משא"כ כשליכא שום מצוה באכילת הנותר. וכן מוכח מדברי הספר חסידים (סי' תתנא) שכתב שמי שבירך על מים ושמע שיש מת בעיר, ישתה מעט מן המים (שלא יהא ברכתו לבטלה) "וישפוך השאר". וכן נקטו המ"א (סי' רו ס"ק ח) והמ"ב (סי"ק כו). וכן מבואר בשד"ח (מע' ש כלל נח ד"ה עוד חקירה אחת), אבל היכן שנגמר המצוה אע"פ שחל היתר על הדבר מ"מ לא הותר אלא כדי קיום המצוה לחוד.

אולם עיי' במור ואהלות (ברכות והודאות סי' יב ד"ה והנה המג"א) שתמה על דברי המ"א (שם) דצ"ע אמאי צריך לשפוך השאר כיון דשומר מצוה לא ידע דבר רע. ותירץ דס"ל להמ"א דלא מגנא המצוה רק בעידנא ושאל"כ היה מתבטל המצוה לגמרי, משא"כ בכה"ג וזה דלא כטי"ז הנ"ל. ויהיה נ"מ במ"ש הרב פת"ש יו"ד סי' של"ט דבשבת אין לשפוך המים משכונת המת, ע"כ. אמנם לפי דברינו מבואר דאין כאן פלוגתא כלל, ודו"ק.

ועוד י"ל דכל זה הוא בדליכא דרכא אחריתי אבל בלא"ה אסור וכמ"ש בחק יעקב (סי' תנה ס"ק ז) בנוגע לנידון של הרמ"א הנ"ל דאין לסמוך ע"ז אא"כ אין מים אחרים אצל שכניו ומיודעיו, וכן כל שא"א לו בקלות להיות בלי אותו מים, ע"כ [ועיי' שכתב דמ"מ המנהג להקל בכל גוונ]. וכן פסק במ"ב (שם ס"ק יח) היכן דאפשר לו בקל להשיג מים אחרים. ועיי' בפמ"ג (מ"ז שם) שכתב דאם לבו נוקפו יכול לשפוך המים אם יש לו מים אחרים.

מעתה יש לומר שבכל מקום דאיכא משום קיום מצוה אמרינן שומר מצוה לא ידע דבר רע אם ליכא דרכא אחריתי. ולפ"ז יש להתיר לעבור בין ב' נשים במקום שהולך לצורך מצוה היכן שהזמן בהול, וכן כל כיוצא בזה. וכן מצאתי בבאר שרים (ח"א סי' קעז) בענין הליכה בין שתי נשים כנ"ל.

אלא דיש לחלק בין מעשה שיש בו משום קיום מצוה דאמרינן "שומר מצוה לא ידע דבר רע" לבין מעשה שהוא "לצורך" קיום מצוה. וכן מוכח מהא דאמרו בינמא (כב:) אמר רבי יצחק אסור למנות את ישראל אפילו לדבר מצוה דכתיב וישמע שאול את העם ויפקדם בטלאים, ע"כ. ועיי' במהרש"א (שם) וברש"י (ר"פ כי תשא) שכתבו שאסור משום עין הרע. ולכאורה קשה שהרי אם עושים לצורך מצוה איכא משום "שומר מצוה לא ידע דבר רע". אע"כ כמו שכתבנו דשאני הכא דאין בעצם המנין משום קיום מצוה.

וכדברינו כתב בנשמת כל חי (פלאגי סי' מב ד"ה וזה ראיתי) שהרי דחה דברי המתיר לנתוץ תנור לצורך מקום לת"ת אע"פ דאיכא משום סכנה כמבואר בצוואת ר"י החסיד (אות מט (נח)) דאסור משום דבנתיצה גופא ליכא מצוה, אלא אח"כ כשיתקן ויקבע למודו בת"ת דרבים.

אולם עיי' בתשובת בן פורת (להגרי"י ענגיל ח"ב סי' יא ד"ה ועוד כמדומה) שכתב להיתר בנידון זה. מיהו אכתי י"ל בנד"ד ש"הולך" לצורך מצוה, אע"פ דאינו מקיים המצוה עצמה, מ"מ לא ידע דבר רע. דהרי מבואר בפסחים (ח) ד"שלוחי מצוה אינן ניזוקין בהליכתם ובחזירתם", וע"כ י"ל שמותר לו לעבור בין שתי נשים היכן שהזמן נחוץ כנ"ל. [ועיי' בשד"ח (מע' ש כלל נח ד"ה אמנם) דאף "שלוחי מצוה אינן ניזוקין" לא מהני היכן דשכיח היזיקא, מ"מ היזק סגולי חשיב לא שכ"ח. ועיי' בערוה"ש (סי' ז אות טז) שכתב דפסיעה גסה לדבר מצוה מותר דשומר מצוה לא ידע דבר רע. ועיי' בכה"ח (שם אות פח) ודלא כהפמ"ג (שם א"י ס"ק כח) שנקט שאסור לפסוע פסיעה בהליכה לצורך מצוה משום דשכיח היזיקא].

בענין שיעור קביעות סעודה

כתב השו"ע (ס' קס"ח ס' ו) פת הבאה בכסנין מברך עליה בורא מיני מזונות ולאחריו ברכה מעין שלש, ואם אכל ממנו שיעור שאחרים רגילים לקבוע עליו אע"פ שהוא לא שבע מברך עליו המוציא וברכת המזון. עכ"ל. ולא פ"י כמה הוא השיעור שרגילים לקבוע עליו סעודה.

ובהגהות הגר"מ כתב ז"ל: מהר"ם בן חביב בספרו תוספת יוה"כ דף ע"ט ע"ב בתוס' ד"ה מיני תרגימא וכו' כתב דהוא שיעור פרס שהוא שיעור קביעות סעודה לענין עירוב ג' או ד' ביצים ע"י לקמן סי' שס"ח ס"ג, וכ"כ בשו"ת פרח שושן או"ח כלל א' סי' ד', ובגן במלך סי' ל"ו לא ס"ל כן. עכ"ל.

ובמ"ב (ס"ק ל"ד) כתב ז"ל: והנה לענין עירוב תחומין בסי' שס"ח איתא דשיעור סעודה הוא ג' או ד' ביצים, וכתבו כמה אחרונים דה"ה כאן חשיב בזה שיעור קביעות סעודה, אבל כמה אחרונים והגר"א מכללם חולקים וס"ל דאין לברך המוציא וברכת המזון אלא כשיעור סעודה קבוע שהוא של בוקר וערב וכמ"ש הב"י בשם שבלי לקט, וכן מצאתי באשכול דמוכח שהוא סובר כן, וכן נוטה יותר לשון השו"ע. ומ"מ לכתחילה טוב לחוש לדעת המחמירים שלא לאכול ד' ביצים. עכ"ל.

[ומלשונו משמע דרק טוב לחוש לדעת המחמירים אבל מעיקר הדין המיקל לאכול ד' ביצים יש לו על מי לסמוך וא"צ לברך המוציא וברכת המזון. ואע"פ דלקמן בשה"צ ס"ק ע"א ס"ל למ"ב דבספק חיוב ברכת המזון אמרינן ספיקא דאורייתא לחומרא ולא מהני לברך מעין שלש ע"ש. י"ל דהכא ס"ל עיקר כשיטת האחרונים דבעינן שיעור של סעודת בוקר וערב.]

ועיי' עוד בשו"ת אג"מ (או"ח ח"ג ס' ל"ב) דכתב ז"ל: וטעמו דלא מחמיר כשיעור ג' ביצים הוא מכיון דיותר נוטה כדעת הגר"א ודעימיה לכן אף שמן הראוי להחמיר לכתחילה גם כהסוברין דהוא כשיעור סעודה דעירוב סגי להחמיר רק כהסוברים ד' ביצים].

והנה סתם ולא פ"י כמה הוא שיעור סעודה קבועה של בוקר וערב.

וכן כתב לדינא בקיצור שו"ע (ס' מ"ח ס' א') דשיעור קביעות סעודה הוא כמה שרגילים לאכול בסעודת צהרים או בסעודת ערב בשבוע. ולא פ"י כמה הוא השיעור. והנה המ"ב בעיקר דינו ציין דכן מוכח מן המ"א, וכ"כ הגר"ז, וכ"כ הח"א ששמע מפ"י הגר"א.

והנה הגר"ז (ס' קס"ח ס' ה') כתב ז"ל: ומכאן אתה למד ששיעור קביעות סעודה האמור כאן אינו כשיעור סעודה האמור בעירוב שהוא כל' ביצים שהיא פחותה שבסעודת עניים הבריאים ושם סעודה עליה אבל אינה סעודת רוב בנ"א הבריאים (כשאולין ממנו לבדו בלא לפתן ודברים אחרים) (אלא כשיעור עומר לגולגולת לב' סעודות). עכ"ל. ומבואר שם בהמשך דבריו שהוא שיעור חצי עשרון.

ובספר שעורין של תורה לגר"ח נאה (ס' ג' סעיף ט"ז) העלה דשיעור חצי עשרון הוא 21.6 ביצים דהוא 1244 גרם (וע"פ שיעור החזו"א נמצא שהוא 2160 גרם).

ובאמת יעויין בערוך השולחן (ס' קס"ח ס' ז') שכתב ז"ל: י"א דד' ביצים הוא שיעור קביעות סעודה כלומר כשאול מפת הבאה בכסנין שיעור זה מקרי קביעות סעודה [א"ר ס"ק י"ז בשם אור חדש]. ויש מי שחולק ואומר דזהו הפחותה של סעודת עניים ששיעור בה לעירוב אבל סעודה נכונה היא כחצי עומר, שהרי עומר לגולגולת ירד בכל יום לכל אחד על שני סעודות ביום, וע"ז אמרו חז"ל בעירובין פ"ג ע"ב האוכל כמידה זו הרי זה בריא ומבורך [גר"ז]. ולפ"ז שיעור קביעות סעודה חצי שיעור חלה שהוא ליטרא וחצי, ובאמת רואים בחוש שכשיעור ד' ביצים אין בה כדי שביעה כלל והוא אכילת עראי [ונ"כ הח"א בכלל ל"ד בנ"א ששמע מהגר"א שאין דעתו נוחה משיעור ד' ביצים ע"ש וברור הוא שטעמו כמ"ש].

והנה המ"ב שציין דדעת המ"א והגר"א דדעת הגר"ז נראה מדבריו דס"ל דכולהו בחד שיטה קיימי, וא"כ נמצא דס"ל דבעינן שיאלע עכ"ל שיעור 1244 גרם. והדבר תמוה מדוע לא ביאר המ"ב דבריו דנמצא הבל גדול ביותר בין הדעה הראשונה לדעה השניה מהו שיעור קביעות סעודה.

והנה בשו"ת אגרות משה (או"ח ח"ג ס' ל"ב) כתב ז"ל: ובדבר שיעור לקביעות סעודה לברך המוציא וברכת המזון על פת הבאה בכסנין ודאי ראה כתר"ה במ"ב ס' קס"ח ס"ק כ"ד שיש סוברין דהוא כמו לענין עירוב שהוא ג' ביצים לסעודה ולי"א הוא ד' ביצים בסי' שס"ח ס"ג, וכמה אחרונים והגר"א מכללם חולקין דהוא כשיעור סעודה קבוע בערב ובוקר, ובעה"ש סעיף ט"ז כתב שהוא שיעור חצי שיעור חלה, אבל א"א לומר כן דשם אדם לענין עירוב אינו אוכל ליטרא וחצי לחם לסעודה, אלא להגר"א ודעימיה הוא השיעור כאכילת אדם בינוני בכל מדינה ומדינה שעומדין, שיש מדינות שאולין מעט ויש שאולין הרבה, וגם בזקנים הוא כמידת אכילת זקן בינוני ובנערים בני י"ג וי"ד הם כבנוני מעט דשנים אלו כדאיתא בבאור הלכה. ולכתחילה יש להחמיר כשיעור ד' ביצים כדאיתא במ"ב שם. עכ"ל.

והנה ע"פ דבריו יתיישבו דברי הפוסקים על נכון דמה

המכעיס את חבירו האם עובר על איסור "לפני עור לא תתן מכשול"

מפורסם הא דמטו בשם הגר"י סלנטר זצ"ל (עיין הליכות שלמה פכ"ג הגה 157) דאע"פ שהוזהרנו מן התורה שלא להכשיל את השני בעבירה דכתיב "לפני עור לא תתן מכשול (קדושים יט, יז), מ"מ המכשיל את חבירו במידה מגונה כגון גאווה וכדו', אינו עובר על לאו זה.

וכן מצאנו בשו"ת תורה לשמה (לפעל הבא"ח, שאלה שע) שכתב שהמכשיל את חבירו באיסור כעס לא עבר על לפני"ע. וחיליה דיליה מהא דאיתא בקדושין (לב). רב הונא קרע שיראי באפי רבה בריה, אמר איזול אחזי אי רתח אי לא רתח, ומקשה הגמ' ודילמא רתח [ואמר לאבוא מידי ברתחיה, רש"י] וקעבר אלפני עור, ומשני דמחיל ליקריה, ע"כ. הרי שבעבור הכעס לחודיה ליכא איסור דלפני"ע דאי איכא מאי משני דמחיל ליקריה סוף סוף מרתח קא רתח.

אולם בברכ"י (יו"ד סי' רמ אות יג) הביא הגמ' הנ"ל ותמה דאי רתח הוא עוון כעס ואיכא לפני עור ומאי אהני דמחיל ליקריה סוף סוף מרתח רתח, ותירץ דקים ליה לרב הונא דרבה בריה אף יכפה ולא ילכד בסוג הכעס שאמרו ז"ל דשקול כעכו"ם רק דאפשר דרתח כל שהוא, ע"כ. מבואר מדבריו דגם על מידת הכעס שייך לפני"ע ודלא כשתי הגדולים הנ"ל. וכן דעת הדברי יציב (ליקוטים סי' עו אות ב ד"ה ראייתו).

וכן מבואר בפלא יועץ (ערך דבור) שהרי כתב שהאומר שבחו של אדם בפניו באופן שיכול להיות גורם לו שגיגה דעתו במקום מצוה עבירה היא בידו שעובר על לפני"ע. [וכן מבואר שם בדבריו בערך שבת].

ובאמת דברי התורה לשמה והגר"י סלנטר צריכים עיון דמאי שנא הני מכל האיסורים דאיכא משום לפני"ע. ואין לומר דשאני הכא שלא נותן לו גוף האיסור שהרי מבואר בב"מ (ע"ה): שהמלוה בלא עדים עובר בלפני"ע, ופירש רש"י משום דעולה על רוחו לכפור. והתם הרי אינו נותן לו גוף האיסור, ואעפ"כ עובר על איסור לפני"ע.

וכ"כ בחפץ חיים (הלי' לשה"ר כלל ט באר מים חיים אות א בהגה) דמהגמ' הנ"ל מוכח דעוברים על לפני"ע אף היכן דאין רצונו של המכשיל להכשיל אפ"ה כיון ד"דמכין סיבת העבירה" עובר על לפני"ע, וצ"ע.

אלא שיש לתרץ ע"פ דברי האג"מ (יו"ד ח"ג סי' צ ד"ה והטעם) שכתב דאין לאדם להמנע מעשות אף דבר הרשות שלו בשביל שמא יעשה אי איסור ע"י מעשיו, דמאחר דעושה מעשה עצמו, ועובר האיסור לקח ועשה בעצמו מעשה האיסור, ליכא בזה לאו דלפני"ע. והביא ראיה לזה מהא דסובר רשב"ג (ב"ק ס"ט). בכרם של ערלה שא"צ לצינו להודיע שהוא ערלה שלא בשביעית משום הלעיטהו לרשע וימות, אף שודאי איכא לאו דלפני"ע כשיתן לרשע איזה איסור, אלא הוא משום דליכא איסור דלפני"ע בזה שמחזיק האדם אילן של ערלה שהוא דבר איסור בגינתו שלא הוגדר ויכולין בעלי עברה ליכנס ולאכול איסור הערלה, דלא הוי כנותן לו הערלה בזה שיודע דודאי יבואו ויאכלו, מאחר דאינו נותן להם ואינו מתכוין להניח לפניהם אלא לוקחין בעצמן, ע"כ.

ולפ"י י"ל דהמשבח חבירו כיון שנוהג כדרכו ועושה ברשות ואינו מתכוון להכשיל את חבירו ליכא משום לפני"ע, וחבירו המתגאה מפני כך נמצא לוקח האיסור מעצמו. משא"כ האי דמלוה את חבירו שנוהג שלא כהוגן שהרי מלוה בהסכמתו ללא נתינת שטר, ונמצא נותן סיבת מכשול אע"פ שאינו מוסר את האיסור עצמו.

אולם אכתי קשה שהרי מבואר במו"ק (יז). דהמכה את בנו גדול עובר על לפני"ע. וא"כ מוכח שכל שמעורר את חברו לעבור עבירה אפילו שכוונתו לטובת השני ועושה כהוגן, מ"מ אסור. ועיין בקהילות יעקב (לקוטים ח"ב סי' ז הובא במנחת יצחק ח"ג סי' עט אות ב) שהוכיח מהא דמכה את בנו דאיסור לפני"ע הוא ע"י ש"מעורר" הרצון לעשות העבירה. ולפ"י מבואר דאף שנוהג כהוגן איכא בזה משום לפני"ע, וא"כ ה"ה הכא אע"פ שעושה כהוגן ולמצוה מתכוון כיון ש"מעורר" את חבירו לעבירה איכא משום לפני עור, וצ"ע.

העלון נתרם ע"י הרב יוסף דוב אוגור שליט"א להצלחה בכל העניינים	לרפואת חיה מיה בת אסתר בתושח"י

שמענתא עמיקתא ©
הערות ותורמות בטל' 571-3932 - 02

שסתמו דהוא כשיעור אכילת בוקר וערב ולא פי' דבריהם כמה הוא השיעור, הוא משום דאין לזה שיעור קבוע אלא כל מקום ומקום
הוא ע"פ המנהג באותו מקום, וכן בכל דור ודור הוא ע"פ הנהוג באותה העת - וס"ל למ"ב דנהי' דבזמן אבותינו (דור המדבר) מצינו דשיעור סעודה היה חצי עשרון כמ"ש הגר"ז, מ"מ בזמנינו אם אין דרך לאכול שיעור רב כזה בסעודה א"כ נקטן השיעור ושיעור קביעות סעודה הוא פחות מכן (וע"כ צ"י בדבריו דש"א והגר"ז והגר"א אזלי באותה השיטה אע"פ דבגר"ז נתבאר שהוא שיעור חצי עשרון ושאר האחרונים לא פי' כן - דמ"מ אזלי באותה השיטה דהשיעור הוא ע"פ קביעות סעודת בוקר וערב אלא דס"ל לש"א ולגר"א דכל מקום ומקום אזלין בתר מנהג אותו המקום ואותו הזמן).
וא"כ העולה לפ"ז דשיעור קביעות סעודה לדעת המ"ב הוא בכל מקום ע"פ מנהג אותו המקום ובכל זמן וזמן ע"פ הנהוג באותו הזמן.

ולענין בני ספרד הנהוגים בכל זוכתי כדעת המחבר, הנה בדברי המחבר לא נתפרש שיעור קביעות סעודה, ואף בב"י לא נחית לפרש שיעור זה, ואף אי היה מפרש להדיא שיעור קביעות סעודה הרי הנהוגים כדעת המחבר ס"ל למעשה דאמרינן סב"ל אפי' נגד דעת המחבר וא"כ אף אם היה מתפרש בדעת המחבר דהוא ג' או ד' ביצים לכאן' היה להם לחשוש לסב"ל ולנהוג לענין ברכת המזון לחומרא כדעת הפוסקים דהוא שיעור קביעות סעודה בוקר וערב (ואע"פ דכתב השה"צ (סי' קס"ח ס"ק ע"א) דבספק בשיעור דאורייתא אמרינן ספק דאורייתא לחומרא וצריך לברך ברכת המזון, הלא דבר זה גופא שני במח' אחרונים כמ"ש הוא בעצמו שם, ועוד דנראה דדעת המחבר אינה כן דהרי כתב להדיא בב"י דהטעם דמברכים בורא מיני מזונות על כל ג' המינים שהוזכרו בראשונים [וה"ל ברכת מעין ג' כמו שהעלה שם לדינא] הוא משום דספק דרבנן לקולא, וא"כ מבואר בדבריו דס"ל דבדבר המסופק אם מחוייבים עליו ברכת המזון אמרינן ספק דרבנן לקולא ומברכים עליו על המחיה דבזה נפיק נמי י"ד חובת הדאורייתא, ולא אמרינן שיברך ברכת המזון, ודלא כדעת ה"צ, וז"ל בבא"ח (פרשת פנחס אות י"ט) דבמקום ספק מברך מעין שלש ולא ברכת המזון).

איברא דהאחרונים כבר כתבו דנהגו בני ספרד לברך ברכת המזון משיעור ג' או ד' ביצים ומעלה, וא"צ לאכול כשיעור סעודת בוקר וערב (ובמקום מנהג לא אמרינן סב"ל).
וז"ל הכה"ח (סי' קס"ח אות מ"ה): הנה השיעור של קביעות סעודה לא פירש (המחבר) ודוחק גדול לומר שתלוי הדבר בהבחנת האדם כפי מה שהוא רואה באחרים, ויש ללמדו מדין עירוב דהתם אמרינן דמזון סעודה אחת לבנוני הוא שיעור ג' ביצים של פת לדעת הרמב"ם וד' ביצים לדעת הטור וכו', ולפ"ז יש להזהר שלא לאכול מפת הבאה בסנינין וכיוצא אלא פחות מנ"ד דראהם שלכו"ע א"צ לברך המוציא או ע"ב שלימות שלכו"ע צריך לברך המוציא וכו', וכ"כ הברכ"י אות ד' ובספרו שו"ת חיים שאל סי' ע"ה מחבר"י אות ו' וכתב שכן מנהג העולם, וכ"פ בספרו מו"ב סי' ג' אות צ"ה וכתב הגם שיש חולקים סברא זו עיקר וכן הסיכמו כמה אחרונים עכ"ל, ומ"ש הב"מ אות ט"ז דגם לכתחילה יכול לברך המוציא וברכת המזון על נ"ד דראהם אין נראה מדברי הפוס' הנז' דכיון ד"א שיעור סעודה הוא ע"ב כיצד לכתחילה יכנס עצמו לבית הספק ולא יתירו אלא דוקא אם אכל נ"ד וגם יש עוד סניף אחר שלא יכול להשלים שכבר שבע זהו שמברך ברהמ"ז, אבל לכתחילה לא יאכל כ"א פחות מנ"ד ויברך מעין שלש או ע"ב ויברך ענט"ו והמוציא וברהמ"ז.
וכ"פ בן א"ח פ' פנחס אות י"ט וכן עמא דבר. עכ"ל.

[נכתב ע"י הרב ש.פ. שליט"א]

פניני מוסר

נושא בעול עם חברו - להרגיש ממש צער חברו

"והוא עובדא באחד ששאלני אם יודע אני כמה פעמים הנני מתהפך בליילה על מיטתי מצד על צד עד שאני נרדם, ותמהתי על שאלתו המוזרה. ואז סיפר לי שהוא ביקר חולה, וראה איך שהלוא אינו יכול להתהפך בעצמו מצד על צד.

והתבוננתי אז שבשאלתו עוררני באמת על ענין חשוב ורם. אדם בריא לפעמים עד שהוא נרדם מתהפך הוא מצד על צד פעמים אין ספורות, כשאין נעים לו כל כך על צד זה מתהפך הוא תיכף על צדו השני, וחוזר חלילה עד שהוא נרדם. וכשירצה האדם לצייר בנפשו צערו של אדם זה שאינו יכול להתהפך, צריך מקודם להתבונן כמה פעמים הוא בעצמו מתהפך עד שעולה בידו להרדם, ואז יתחיל להתבונן ולהביט על עצמו כאילו הוא הנהו אותו החולה הרוצה להתהפך ושוכב משך שעות וימים ואינו יכול, ורק אז יוכל לקבל מושג מצער חברו, ויהיה נושא בעול עם החולה ההוא.

ולפי דברינו הנ"ל הלא זהו מעיקרי התורה, ומידה זו היא יסודן של כל מצות "בין אדם לחברו", שבלעדיה אין יסוד למצות "לא תגנב" "לא תרצח" וכדומה, ומסתמא שהוא יסוד גם ל"בין אדם למקום". (הג"ר ירוחם ממייר, דעת חכמה ומוסר ח"א מאמר יב)

נעדך ע"י מחבר סדרת "עבודת המועדים"
לחערות בטל' 6711693 - 02